

СТАНОВИЩЕ

От Елизавета Пламенова Боева, департамент "Кино, реклама и шоубизнес", НБУ, доктор, доцент в направление 8.4 "Театрално и филмово изкуство" върху текста „Драматургичната функция на филма в театралния спектакъл“ на Димитър Петров Сарджев, представен за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в професионално направление 8.4 „Театрално и филмово изкуство“

I. Актуалност на темата и значимост на изследването

Темата на дисертационния труд е изключително прецизно формулирана и ясно очертана още в началото на изследването. Тя не само посочва обекта на наблюдение – филмът в театралното представление – но и подчертава фокуса върху драматургичната функция на този елемент. Това целенасочено теоретично усилие се разгръща през серия от логически обвързани задачи, които също са внимателно формулирани от автора. Сред тях се открояват: да се проследи историческият контекст на използването на филм в театъра; да се дефинират видовете взаимодействие между сценично и филмово време и пространство; да се изследва как филмовото изображение може да придобие смислово натоварване в рамките на сценичната драматургия.

Както самият Сарджев отбелязва: „Това е и целта на моето изследване: да се формулират принципите и пътищата, по които използването на кино-формата се натоварва с драматургична функция и става равностойна част от неговата структура.“ (стр. 6). Тази дефиниция ясно насочва към концептуалната тежест на изследването и извежда проблема от сферата на чисто техническото приложение към зоната на естетическите и драматургични стратегии.

Темата се отличава и с концептуална смелост, защото проблематизира едно явление, което често се възприема като даденост или като визуална мода, без да се изследва неговата роля на структурно ниво. Сарджев предлага нов език, с който да се говори за присъствието на филма в театралната структура, като го поставя в контекста на драматургията: „Когато говорим за драматургична функция, възложена на даден компонент от представлението, неизбежно стигаме до извода, че този компонент е станал неделима част от драматургията.“ (стр. 5). Това твърдение изисква сериозно преосмисляне на понятието драматургия и извежда темата от чисто театралните рамки към интермедиялната естетика.

Докторантът демонстрира и висока степен на осведоменост относно историческата еволюция на театралните и кинематографични взаимодействия. Въведението към дисертацията съдържа препратки към пещерните рисунки в Ласко, разглеждани като „театрални“ преживявания от праисторическата епоха. Тази отправна точка е не само оригинална, но и методологически уместна, тъй като показва стремежа на автора да види в медийното съжителство нещо повече от технологична симбиоза – именно културна и ритуална форма.

Сарджев позиционира темата и в контекста на съвременната медийна култура, в която зрителят е „бърз консуматор на образи, които рядко има възможност да осмисли.“ (стр. 2). Тук се отваря възможността за театъра да играе ролята на забавящ и рефлектиращ

медиум, в който филмът не е „дъвка за окото“, а активен участник в изграждането на смисъл. Именно в тази роля на театъра – като посредник между медийната скорост и драматургичната дълбочина – се крие социалната и културна значимост на изследването.

Темата е обоснована чрез конкретни автори, практики и теоретични концепции, разгледани в дисертацията. Сарджев цитира Брехт, който споделя възторга си от това, че Ервин Пискачор „превръща кулисите в актьори“ посредством прожекциите върху тях (стр. 6)

Авторът включва коментар върху използването на видео в спектаклите на Иван Добчев – например в „Книга за изгаряне“ и „Преселници от сънищата“. В този контекст Сарджев отбелязва, че:

„Внасянето на какъвто и да е външен елемент в полето на театралния спектакъл, води до неговото смислово преобразуване и в потенциалното му превръщане в знак за нещо външно или невидимо на сцената“ (стр. 58)

Именно това „смислово преобразуване“ на филмовия елемент е поставено в центъра на анализа, като пример за драматургична функция, надхвърляща илюстративното. Постепенно видеото започва да носи смисъл, който контрастира с действието на сцената: „Първоначално тази прожекция просто не се забелязваше, но с хода на представлението, тя ставаше все по-конкретна и нейната непроменяемост започваше да подчертава все повече проблема, представян от актьорите на сцената като бурно и безконтролно движение към пропастта“ (стр. 58).

Наред с исторически и практически примери, дисертацията разглежда и теоретични позиции – например на Аронсон, Брехт и Леман. Особено значима е препратката към постдраматичния театър на Леман, който Сарджев цитира така: „Постдраматичен театър е театър, еманципиран от текста. В постдраматичните театрални форми използваният на сцената текст /ако се използва такъв/, бива разбираан все повече като равнопоставена съставна част от една обща жестова, музикална и визуална цялост.“ (стр. 5).

II. Структура и методология

Структурата на дисертацията е изградена с последователност, която отразява вътрешната логика на изследователското намерение. Всяка от шестте основни глави има собствена тематична цялост, като същевременно допринася към общата аргументация. Както посочва Сарджев:

„Задачата е да се разгледа филмовото изображение в контекста на театралната драматургична композиция, което означава употребата му да надхвърли неговите зрелищни качества и възможността то да придобие задачи, които подпомагат драматургичната структура на спектакъла.“ (стр. 6).

Методологичният апарат на дисертацията се разгръща чрез интердисциплинарен подход, съчетаващ теоретичен анализ и практическо наблюдение. Авторът използва конкретни примери, включително собствени интервюта с театрални дейци като Иван Добчев, Недялко Делчев и Павел Драбек. В глава IV е включен и задълбочен анализ върху

теорията на сценографа Арнолд Аронсон, в частност върху концепцията за рамката и конфликта между реалности при прожекцията на филм в театралното пространство.

Съществен принос представлява и приложната стойност на изследването – авторът анализира собствени реализации на филмово изображение в театрални постановки. Това придава на дисертацията силна практическа опора, в която концепциите се изпитват в действие. Както отбелязва още в началото на текста:

„Този текст е опит да бъде изследвана възможността филмът, използван в театралното представление да се превърне в равностойна съставна единица от драматургичната композиция на цялото представление.“ (стр. 6).

Особен интерес буди втората глава, в която авторът анализира феномена на „интересното“ като възприемателна категория при смесване на театрални и филмови езици. Подчертава се как присъствието на прожекцията нарушава зрителския навик, създава напрежение между различни реалности и може да ангажира публиката в нов тип сценично възприемане.

Впечатляваща е връзката между теоретичната рамка и емпиричната основа на изследването. В глава V авторът анализира пет конкретни театрални постановки, осъществени с негово участие, в които интегрираното филмово изображение изпълнява драматургична функция. Това придава на дисертацията особена плътност и достоверност – тя не остава само в сферата на концептуалното, а преминава към експериментално потвърждение на основните хипотези. Тази практическа основа, съчетана със систематичен анализ, е съществена сила на труда.

Изключително ценна е и включената част, посветена на термина „антракт“ в интерпретацията на проф. Атанас Натев. Авторът анализира каква роля играе прекъсването в драматургичната композиция и как филмовото изображение може да бъде структуриращо звено в тази пауза. Този тип прочит разкрива както усет към драматургични механизми, така и способност да се тълкуват установени понятия през нова, мултимедийна призма. Подобен интердисциплинарен прочит е приносен и в теоретичен план.

Не на последно място следва да се отбележи, че интервютата, включени в изследването, не са приложени като илюстративен материал, а са вписани в логиката на изследователския процес. Диалозите с Недялко Делчев, Иван Добчев, Павел Драбек и Станислав Памукчиев допринасят за разгръщане на понятието „драматургична функция“ от гледната точка на съвременната сценична практика. Подборът на събеседниците и умението на автора да поставя концептуално значими въпроси свидетелстват за високата степен на професионална подготовка и изследователска чувствителност.

III. Принос и оригиналност

Докторантът съвестно е открил и изброил конкретните приноси на своето изследване, които очертават ясна граница между теоретичен анализ и практическо приложение. Тези приноси са резултат от задълбочена работа и се основават на реална сценична практика, като интегрират наблюдение, анализ, художествен опит и емпирична проверка.

Обобщено, приносите свидетелстват за цялостна концептуална рамка, в която филмът не само се въвежда като визуален елемент, но се доказва като структурен и смислов компонент на театралното представление. Те подчертават както научната иновация в

дефинирането на „драматургична функция“, така и артистичната стойност на конкретни постановки, в които идеите на автора намират реализация. Особено важно е, че тези постановки не са само илюстрации, а емпирично доказателство за потенциала на филма като съ-създател на театрално въздействие.

Значимостта на посочените от Сарджев приноси се състои в това, че те могат да бъдат прилагани както в изследователска, така и в педагогическа и сценична среда. Те предлагат нови възможности за сценична композиция и стимулират разширяване на театралния език в посока към интермедийна чувствителност. В този смисъл дисертацията представлява ценен ориентир за бъдещи разработки в полето на театъра, филма и техния синтез.

IV. Академична и професионална подготовка на кандидата

Кандидатът демонстрира изключителна зрялост в мисленето, литературна и научна култура и дълбоко познаване на полето на изследването си. Цитираните източници са от Брехт до Ханс-Тис Леман, от Сюзън Зонтаг до Валтер Бенямин. В същото време Сарджев включва и съвременни текстове, включително български изследователи, което показва неговата ориентация към актуалната академична среда.

Дисертацията е написана на ясен, изразителен език, с отличен усет за структура и реторика. Въпреки сложността на темата, текстът е четим и логичен, като всяка глава надгражда предишната. В това отношение изследването има потенциал да бъде публикувано като монография, която да се ползва както от изследователи, така и от театрални практики.

Особено ценни са личните наблюдения на автора в рамките на неговата практическа дейност. Той не се задоволява само с теоретизиране, а демонстрира разбиране и от първо лице, изпробвайки възможностите на филма на сцената.

Професионалният опит на кандидата като автор на видеосъдържание за редица значими театрални постановки също свидетелства за неговата задълбочена и дългогодишна практика. Сред тях са спектаклите на Иван Добчев, Недялко Делчев и Николай Поляков, в които видеото функционира не само като илюстрация, а като драматургичен партньор на живото действие. Това е непосредствена и силна връзка между научната му теза и артистичната му дейност.

В допълнение към дисертационната работа Димитър Сарджев е активен автор на публицистични и аналитични текстове в списание „Кино“. Темите, по които публикува, включват задълбочени интервюта с водещи актьори и режисьори, анализи на съвременни визуални тенденции, както и публикации за иновативни образователни и артистични платформи. Тези текстове показват не само запознатост с актуалните процеси в културната сфера, но и умение за критическо осмисляне и представяне на нови явления пред широка аудитория.

V. Заключение

Дисертационният труд на Димитър Сарджев „Драматургичната функция на филма в театралния спектакъл“ е завършено, задълбочено и научно издържано изследване с ясна

теоретична рамка, богат фактически материал и оригинални приноси. Трудът съответства на всички изисквания за докторска степен в направление 8.4 и представлява значим принос към театралознанието и мултимедийните изследвания.

Изследването постига убедителен синтез между традиционни драматургични понятия и нови средства на сценично изразяване. Чрез концептуално разграничение и внимателен анализ на конкретни примери, трудът очертава нови посоки за размисъл относно ролята на медиите в театралното изкуство и взаимодействието между живото присъствие и медиатизираното изображение. Подходът към филмовото изображение като активен участник в драматургичния процес е иновативен и добре аргументиран както чрез теория, така и чрез сценична практика.

Темата на изследването е от особена важност в контекста на бъдещото развитие на сценичните изкуства. Във време, когато границите между изкуствата се размиват, а дигиталните технологии все по-често намират място на сцената, необходимостта от теоретично осмисляне на ролята на филма в театралната композиция е не само актуална, но и стратегическа за педагогическата и творческата практика. Дисертационният труд свидетелства за методична последователност, аналитична ангажираност и професионална съвестност, които са от основно значение за всяко научно изследване. Изграждането на аргументация върху стабилна теоретична основа и обвързването ѝ с конкретна постановъчна практика подsigуряват дълготрайна стойност на изследването.

Подкрепям с пълно убеждение кандидатурата на Димитър Сарджев и предлагам да му бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“.

София, 05.05. 2025 г.

Подпис: .....
/доц. д-р Елизавета Боева/